

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Kotoutumislain kokonaisuudistuksen tavoitteena on mainittu mm. naisten työllisyyden edistäminen, monialaisen yhteistyön vahvistaminen sekä maahanmuuttajien hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen. SOSTEn mielestä nyt tehdyt esitykset säästöjen toteuttamistavoista heikentävät merkittävästi näiden tavoitteiden toteutumista.

Lakiesitysluonnoksessa todetaan, että em. muutoksilla on vaikutuksia mm. kuntien talouteen (lisännee kuntien lainanottoa lyhyellä aikavälillä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä säästöjen vaikutuksia mahdollista kompensoida verojen nostamisella tai palvelujen leikkaamisella. Esityksessä todetaan myös, että 58 miljoonan euron leikkaus vaikuttaa todennäköisesti kotoutumispalveluihin niitä heikentävästi, ja palvelujen heikentäminen voi kiihdyttää kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien muuttoa kasvukeskuksiin, ja vähentää kuntien kiinnostusta vastaanottaa pakolaisia.

Tulkitemiskorvaukset

Tähän asti tulkitemisestä on maksettu korvauksia kunnille ja hyvinvointialueille todellisten kustannusten mukaan ilman aikarajaa. Nyt tulkitemisen korvaukset jyvitetään osaksi laskennallista korvausta.

Esityksessä sanotaan, että ”tulkitemista koskeva noin kolmen miljoonan euron vähennys edellyttää, että sitä toteutetaan aiempaa kustannustehokkaammin”. Kuten esityksen vaikutusarvioinnissa todetaan, tämä voi johtaa tulkitemisen saatavuuteen, ja sen myötä maahanmuuttaneisiin. SOSTE on huolissaan siitä, että mikäli kunnat ja hyvinvointialueet tulkitemiskorvauksen alentamisen seurauksena vähentävät tulkitemisen saatavuutta, se johtaa sukulaisten, ystävien ja lasten tulkkina käytön lisääntymiseen, mikä osaltaan voi lisätä virheellisiä päätöksiä. Naisten kohdalla

perheenjäsenen käyttö tulkkina saattaa estää heidän oman mielipiteensä tai tahdon välittymisen, tai kokonaan pääsyn sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden pariin. Lasten käyttäminen tulkkeina ei ole eettistä ja vaarantaa lasten hyvinvoinnin, sekä voi vaurioittaa myös perheiden dynamiikkaa, kun lapset joutuvat huolehtimaan vanhemmistaan. SOSTE katsoo, että viranomaisten tulkitsemisosaamisesta- ja etiikasta huolehtiminen tulkitsemiseen liittyvää ohjeistusta lisäämällä ei ole riittävä keino tulkkien alikäytön estämiseen.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Laskennalliseen korvaukseen kohdistuvalla leikkauksella on kielteisiä vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden talouteen. Kunnille jää (esityksessä kumottavien lakisääteisten palveluiden vähentämisen jälkeen) laajoja vastuita maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi, ja leikkaus tulee erittäin todennäköisesti vaikuttamaan näiden palvelujen laatuun ja kattavuuteen heikentävästi, mikä osaltaan vaikeuttaa kotoutumisen kehittämistä ja toteuttamista.

Lisäksi laskennallisten korvausten säästöt vaikuttavat lapsiin monin tavoin: maahanmuuttajaperheiden lasten kielenoppimisresursseihin, lasten kotoutumista, hyvinvointia ja oppimista edistäviin kuntien ja hyvinvointialueiden palveluihin.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

SOSTE toteaa, että hallinnollisen taakan keventäminen ja byrokratian purkaminen itsessään on kannatettavaa, jos se mahdollistaa joustavamman toimimisen ja päällekkäisyyksien vähentämistä. Kumottaviksi esitetyillä pykälillä on kuitenkin laajat vaikutukset kotoutumislain piirissä oleviin henkilöihin.

Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja monialainen kotoutumissuunnitelma, sekä perheiden kotoutumissuunnitelma

Hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamiseksi esitetään monialaisesta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista ja monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta luopumista. Arviointi laaditaan kiintiöpakolaisille, alaikäisenä ilman huoltajaa tulleille, ihmiskaupan uhreille ja toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saaville. Monialaisesta arvioinnista luopuminen tarkoittaa käytännössä sitä, että arvioinnin suorittaa kunta, eli sitä ei tehdä yhdessä hyvinvointialueen kanssa, ja arvioinnin osana ei erikseen arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntoutuksen tarpeita. Kunnan on arvioinnin perusteella tarvittaessa ohjattava maahanmuuttaja myös muiden viranomaisten palveluihin, mutta jos sosiaali- ja terveydenhuollon osalta ei tehdä tarvekartoitusta, on todennäköistä, että tarpeet jäävät piiloon. Tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia maahanmuuttajien hyvinvointiin ja terveyteen, sillä heillä ei itsellään välttämättä ole tietoa tai osaamista hakeutua heille kuuluvien ja tarpeellisten sosiaali- ja terveystarpeiden pariin.

Monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman poistaminen voi tarkoittaa sukupuolten välisten kotoutumisen erojen kasvua ja tasa-arvon heikkenemistä. Perheiden kotoutumissuunnitelmista luopuminen puolestaan voi vaikuttaa kotona lastaan hoitavien äitien tavoittamiseen, sillä perheen kotoutumissuunnitelma on ollut väylä heidän tavoittamiseensa ja saamiseen kotoutumispalveluiden piiriin. SOSTE on myös

huolissaan siitä, että juuri perheen kotoutumissuunnitelmista luopuminen voi heikentää erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten tarpeiden havaitsemista. Esityksessä todetaan, että kielteisten lapsivaikutusten ehkäisemiseksi edellytettäisiin kuntien ja hyvinvointialueiden toimivaa ammattilaistason yhteistyötä, mutta esitetyt muutokset ja entisestään vähenevät resurssit sekä kunnissa, että hyvinvointialueilla eivät edesauta tämän yhteistyön kehittymistä.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Kotoutumisen edistämiseen liittyvien veloitteiden, kuten kuntien yhteistyöryhmien karsiminen sekä kuntien ja hyvinvointialueiden suunnittelu-, kehittämis- ja seurantatehtävien keventäminen, vähentää kunnille ja hyvinvointialueille kohdistuvia hallinnollisia tehtäviä, mutta ne osaltaan voivat vaikuttaa myös siihen, että kokonaiskuva ja seuranta maahanmuuton ja kotoutumisen osalta jää puutteelliseksi, ja monialainen yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä kotoutumisen osalta ja palvelujen yhteensovittaminen ei toteudu kotoutuja-asiakkaan näkökulmasta riittävällä tavalla.

Marttinen Kirsi
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry